

Seyran SƏXAVƏT**Azər Mustafazadənin****ölüm xəbəri****məni sarsıtdı**

Azər müəllimi 1974-cü ildən tanıyırdım... Yəqin ki, tanışlığımızın, sonralar dostluğa çevrilən münasibətimizin tarixi mənə də mənəvi haqq verir ki, bu itgi münasibətilə kədərli sözlərimi dilimə gətirim.

Belə bir deyim və deyimdən doğan anlam da var ki, dost dostunu üzünə qarşı tərifiyəməz. Əslində isə mən onu tərifiyəmirəm, qırx il müddətində necə görmüşəmsə eləcə təqdim etməyə çalışıram, baxmayaraq ki, buna ehtiyac da yoxdur. Bir də ki, İnsan İnsanın özündən sərrast və dəqiq heç kəs təqdim eliyə bilməz. Bu mənada mənə elə gəlir ki, ən möhtəşəm Azər Mustafazadəşünas elə Azər Mustafazadənin özüdür. Çünki mənim əzizim Azər özü özünü təşkil eləyib və özü özünü təşkil eliyənlərin Özünü təqdimat ömür mərasimi son dərəcə yüksək səviyyədə olur... Və Azər Mustafazadənin timsalında bu gün də bu məntiqin, bu əxlaqın təntənəsini görürük...

Əsl insanın - adam balasının ətrafa olan münasibəti elə Özünə olan münasibətidir. Bu mənada Azər Mustafazadə Özünə qarşı son dərəcə sədaqətli bir şəxsiyyət idi. Məkan və məkanın mənəvi-əxlaqi, ziddiyyətli keyfiyyətləri, Zaman və zamanın qəliz və qeyri-qəliz xasiyyətnaməsi ona öz varlığının prinsiplərini, hikmə və ədasını diktə eləyəndə də o, özünə, sədaqətinə, nəticədə öz həqiqətinə heç vaxt xəyanət eləmədi. Çünki bu həssas və müdrik vücut yaxşı bilirdi ki, özünə xəyanət əvvəl-axır özünüflasa gətirib çıxardır - nəticədə İnsan boyda bir varlıq çökür...

Yusif Səmədoğlunun ədəbi nəslindən tutmuş son illərə qədər, çox az sayda yazıçı, şair tapılar ki, mənim doğulduğum Füzuli (Qarabulaq) rayonundakı evimizdə qonaq olmasın. Onların adlarını sadalamağın yeri yoxdu, çooox uzun bir siyahı alınar. Onların içində tərifiyəməz dırnağa söz adamı olan Azər Mustafazadə də vardı - o da ata yurdumun köynəyindən keçib, o yurdun mərhəm övladlarından birinə çevrilmişdi. Sözümlərin canı var. Azər Mustafazadə sayılıb seçilən - böyük vəzifələrdə işləyib. Və onu tanıyanların hamısı bilir ki, onun tutduğu yüksək dövlət postlarının hamısı ədəbiyyat, mədəniyyət və sözlə bağlı olub. Bu mənada biz həm də qohumuq, çünki ikimiz də sözün belindən gəlmişik - Sözün beli isə heç vaxt boşalmır...

Azər Mustafazadə ömrünü Azərbaycan sözüne - ədəbiyyatına həsr eləmişdi.

Azər Mustafazadənin Azərbaycan ədəbiyyatından rus dilinə elədiyi tərcümələrin misli yoxdu. Moskvanın "Sovetskiy pisatel" nəşriyyatında çap olunmuş "Yamacda nişanə" ("Sled na xolme") kitabını rus dilində onun tərcüməsində oxuyanda mənə elə gəldi ki, bu kitab elə əvvəldən rusca yazılıb, sonra Azərbaycan dilinə tərcümə olunub - sözə münasibətin səviyyəsi də bu yerdə idi.

Bir az qəliz də olsa, deyəcəm. Əgər Zamanı əraziyə çevirmək mümkündürsə, Azər Mustafazadə mənim tərcüməyi-halımın böyük bir ərazisini öz səmimiyyəti, istiqanlılığı və ərki ilə "işğal" etmiş mərhəm fətlərdəndi.

Azər Mustafazadə Moskvada, Azərbaycan ədəbiyyatı üzrə məsləhətçi işlədiyi illərdə böyük hörmət və nüfuz sahibi idi. O vaxt SSRİ Yazıçılar İttifaqının Maksim Qorki adına Dünya Ədəbiyyatı İnstitutunda təhsil alan istedadlı gənclərimizin özlərini bu qərib və soyuq şəhərdə rahat hiss eləmələri üçün əlindən gələni də, bəzi hallarda isə özünü dağdaşa çıxıb əlindən gəlməyeni də eləyirdi. O, həm də uzun illər bu institutda dərs deyib və ən yüksək dərəcə postlarında işləyəndə də, həmişə, mütəmadi olaraq əsl sənəti - tərcümə ilə məşğul olub. Onların bir çoxu bu gün də ədəbiyyatımızda külüng vurur və dağ boyda kişilərdəndir. Əgər, belə deyək də, Azər Mustafazadənin vaxtında Moskvada təhsil alanların onun xeyirxahlığı haqqında dediklərini toplayıb çap eliyən olsa, böyük bir kitab meydana çıxar. Bu da ədəbiyyatımıza, böyük mənada isə insan xidmətidir.

Azər Mustafazadəni tanıdığım gündən sözün bütün mənalarında həmişə onu Diri görmüşəm - Diri adamdı.

Azər Mustafazadənin tanışlarına, dostlarına münasibəti həmişə sabit-qədəm olub. O mənada ki, onun mərdliyi - kişiliyi heç vaxt mövsümi xarakter daşmayıb. Sənin düşdüün vəziyyətdən, həyatı durumundan, qəfil gələn xoşbəxtlikdən və bəd-bəxtlikdən asılı olmayaraq heç vaxt

dəyişməyib. Azər Mustafazadə dünyanın ən rahat adamlarından biriydi. Onun dünyaya baxışı çox gen-boldu, səmimiyyəti, yəqin elə buna görə də onunla ünsiyyət insana bir gen-bolluq, ağayanaqlıq və rahatlıq gətirirdi.

Dostluq haqqında mənim də öz anlamım var və mən buna çox möhkəm inanıram. Dostlarım azdı, şəxsən tanıdığım, çörək kəsdiyim tanışlarım isə həddindən artıq çoxdur. Bu dairəmdə, bu ətrafda ən müxtəlif adamları görmək olar. Onlarla oturub-dururam, qarşılıqlı olaraq xeyirşər məclislərimizdə birlikdə oluruq, bəzən karıxandamı, ya darıxandamı bir-birimiz haqqında "o mənim dostumdur" da deyirik. Deyirik də... Burda pis şey də yoxdu... Azər Mustafazadə Moskvadan Bakıya köçəndən sonra ikimizin arasında çöldən-çölə olan münasibət ailəvi dostluğa çevrildi. Balalarımız da bir-birini tanıdılar, bir-birimizin evinə get-gəl elədik. Bütün bunlardan sonra bu qərara gəldim və ona da möhkəm inandım ki, iki nəfərin çöldən-çölə dostluğu da gözəldir və nə qədər gözəl olsa da... iki nəfərin səmimi münasibətləri gələcəkdə ailəvi dost olmaq üçün baş məşq kimi bir şeydir, yəni mənim üçün ailəvi dostluğa çevrilməyən dostluq yarı yolda qalmış bir münasibətdir, tam və mükəmməl deyil, yarımcıdır.

Əzizim Azər!

İnsan həyatında xoş, yaddaqalan günlər çox olur. Ancaq dünyada insan üçün iki müqəddəs gün var: doğum və ölüm; bu iki müqəddəs arasında nə varsa ona da ömür deyirlər. Ömrünü kişi kimi, mərdi-mərdanə yaşadı. Sənin kimi yaşamaq insandan böyük enerji tələb eləyir və əgər sənin sərf elədiyin bu enerjini elektrik enerjisinə çevirə bilsəydik çox böyük bir mahalı işıqlandırmaq olardı - buna elə inanıram ki...

Və sonda... Mən bu yazını yazanda sanki səninlə üzbəüz oturub, gözələrinin içinə baxa-baxa bu sözləri sənə deyirəm: - Əlvida Azər!

Allah rəhmət eləsin!